

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2024/13

Karar Sayısı : 2025/37

Karar Tarihi : 11/2/2025

R.G.Tarih-Sayı : 27/5/2025-32912

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Trabzon 2. Asliye Ceza Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 52. maddesinin (2) numaralı fıkrasında yer alan "*En az yirmi ve en fazla yüz Türk Lirası...*" ibaresinin Anayasa'nın 2., 5., 13., 17. ve 36. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: Sanık hakkında cinsel taciz suçundan açılan davada itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN VE İLGİLİ GÖRÜLEN KANUN HÜKÜMLERİ

A. İptali İstenen Kanun Hükmü

Kanun'un itiraz konusu kuralın da yer aldığı 52. maddesi şöyledir:

"Adli para cezası

Madde 52- (1) Adli para cezası, beş günden az ve kanunda aksine hüküm bulunmayan hallerde yediyüzotuz günden fazla olmamak üzere belirlenen tam gün sayısının, bir gün karşılığı olarak takdir edilen miktar ile çarpılması suretiyle hesaplanan meblağın hükümlü tarafından Devlet Hazinesine ödenmesinden ibarettir.

(2) En az yirmi ve en fazla yüz Türk Lirası olan bir gün karşılığı adli para cezasının miktarı, kişinin ekonomik ve diğer şahsi halleri göz önünde bulundurularak takdir edilir.

(3) Kararda, adli para cezasının belirlenmesinde esas alınan tam gün sayısı ile bir gün karşılığı olarak takdir edilen miktar ayrı ayrı gösterilir.

(4) Hakim, ekonomik ve şahsi hallerini göz önünde bulundurarak, kişiye adli para cezasını ödemesi için hükmün kesinleşme tarihinden itibaren bir yıldan fazla olmamak üzere mehil verebileceği gibi, bu cezanın belirli taksitler halinde ödenmesine de karar verebilir. Taksit süresi iki yılı geçemez ve taksit miktarı dörtten az olamaz. Kararda, taksitlerden birinin zamanında ödenmemesi halinde geri kalan kısmın tamamının tahsil edileceği ve ödenmeyen adli para cezasının hapse çevrileceği belirtilir."

B. İlgili Görülen Kanun Hükmü

Kanun'un 61. maddesi şöyledir:

"Cezanın belirlenmesi

MADDE 61- (1) Hakim, somut olayda;

a) Suçun işleniş biçimini,

- b) Suçun işlenmesinde kullanılan araçları,
- c) Suçun işlendiği zaman ve yeri,
- d) Suçun konusunun önem ve değerini,
- e) Meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığını,
- f) Failin kast veya taksire dayalı kusurunun ağırlığını,
- g) Failin güttüğü amaç ve saiki,

Göz önünde bulundurarak, işlenen suçun kanuni tanımında öngörülen cezanın alt ve üst sınırı arasında temel cezayı belirler.

(2) Suçun olası kastla ya da bilinçli taksirle işlenmesi nedeniyle indirim veya artırım, birinci fıkra hükmüne göre belirlenen ceza üzerinden yapılır.

(3) Birinci fıkra da belirtilen hususların suçun unsurunu oluşturduğu hallerde, bunlar temel cezanın belirlenmesinde ayrıca göz önünde bulundurulmaz.

(4) Bir suçun temel şekline nazaran daha ağır veya daha az cezayı gerektiren birden fazla nitelikli hallerin gerçekleşmesi durumunda; temel cezada önce artırma sonra indirme yapılır.

(5) Yukarıdaki fıkralara göre belirlenen ceza üzerinden sırasıyla teşebbüs, iştirak, zincirleme suç, haksız tahrik, yaş küçüklüğü, akıl hastalığı ve cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebeplere ilişkin hükümler ile takdiri indirim nedenleri uygulanarak sonuç ceza belirlenir.

(6) Hapis cezasının süresi gün, ay ve yıl hesabıyla belirlenir. Bir gün, yirmidört saat; bir ay, otuz gündür. Yıl, resmi takvime göre hesap edilir. Hapis cezası için bir günün, adli para cezası için bir Türk Lirasının artakalanı hesaba katılmaz ve bu cezalar infaz edilmez.

(7) (Ek: 29/6/2005 – 5377/7 md.) Süreli hapis cezasını gerektiren bir suçtan dolayı bu madde hükümlerine göre belirlenen sonuç ceza, otuz yıldan fazla olamaz.

(8) (Ek: 29/6/2005 – 5377/7 md.) Adli para cezası hesaplanırken, bu madde hükmüne göre cezanın belirlenmesi ve bireyselleştirilmesine yönelik artırma ve indirimler, gün üzerinden yapılır. Adli para cezası, belirlenen sonuç gün ile kişinin bir gün karşılığı ödeyebileceği miktarın çarpılması suretiyle bulunur.

(9) (Ek: 6/12/2006 – 5560/1 md.) Adli para cezasının seçimlik ceza olarak öngörüldüğü suçlarda bu cezaya ilişkin gün biriminin alt sınırı, o suç tanımındaki hapis cezasının alt sınırından az; üst sınırı da, hapis cezasının üst sınırından fazla olamaz.

(10) Kanunda açıkça yazılmış olmadıkça cezalar ne artırılabilir, ne eksiltilebilir, ne de değiştirilebilir.”

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Basri BAĞCI, İrfan FİDAN ve Kenan YAŞAR'ın katılımlarıyla 18/1/2024 tarihinde yapılan ilk inceleme

toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Ömer MENCİK tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu ve ilgili görülen kanun hükümleri, dayanan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Genel Açıklama

3. Hukuk sistemimizde özgürlüğü bağlayıcı nitelikte hapis ve mal varlığına yönelik adli para cezası olmak üzere iki farklı türde adli ceza öngörülmüştür. Bir suç karşılığında yalnızca hapis ya da adli para cezasının öngörüldüğü suçlar olduğu gibi anılan yaptırımların seçimlik olarak veya birlikte düzenlendiği suçlar da vardır. Cezaların yanı sıra failin tehlikeliliği esasına dayanan ve failin ıslahının sağlanarak topluma kazandırılmasını ve bu suretle toplumun korunmasını amaçlayan güvenlik tedbirleri de bulunmaktadır (AYM, E.2023/106, K.2023/205, 30/11/2023, § 3).

4. Ceza hukukunda suç olan eylemleri önlemenin önde gelen araçlarından biri ceza yaptırımıdır (AYM, E.1990/17, K.1990/23, 20/9/1990). Bu bağlamda ceza sistemi incelenirken cezaların belirlenmesi ve bireyselleştirilmesi konularının da ele alınması gerekir. Cezanın belirlenmesi iki aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşama kanun koyucu tarafından suç karşılığı öngörülen cezanın belirlendiği soyut belirleme aşaması, ikincisi ise suçun işlenmesinden sonra yargılama makamı tarafından suçlu hakkında hükmedilecek olan cezanın somut olarak tespit edildiği aşamadır (AYM, E.2023/106, K.2023/205, 30/11/2023, § 4).

5. Cezanın soyut belirlenme aşaması da ikiye ayrılmaktadır: Soyut genel belirleme olarak isimlendirilen birinci aşamada kanun koyucu, cezaların türleri ve ağırlıklarına dair genel bir sistem belirlemekte ve ilkeler ortaya koymaktadır. İkinci aşama olan soyut özel belirlemede ise tespit edilen genel ilkeler ışığında her bir suç için hangi tür ve ağırlıkta ceza verileceği tespit edilmektedir. Cezanın soyut özel belirlenmesi aşamasında kanun koyucu tarafından sabit cezalar, alternatifli veya birlikte cezalar, alt ve/veya üst sınırlı (basamaklı) cezalar düzenlenmektedir (AYM, E.2023/106, K.2023/205, 30/11/2023, § 5).

6. Suçun işlenmesinden sonra ortaya çıkan somut belirleme aşamasında hâkim öncelikle suçluluğunu tespit ettiği failin eyleminin hukuki nitelendirmesini yapmaktadır. Hukuki nitelendirmenin ardından hâkim, suç türü için kanunda birden fazla ceza türünün öngörüldüğü durumlarda uygun cezayı seçer ve 5237 sayılı Kanun'un 61. maddesinin (1) numaralı fıkrasında belirtilen hususları gözeterek suç için öngörülen cezanın alt ve üst sınırları arasında temel cezayı belirler. Anılan maddenin (2) numaralı fıkrası uyarınca belirlenen temel ceza üzerinden suçun olası kasıtlı ya da bilinçli taksirle işlendiği durumlarda indirim veya artırım yapılmaktadır. Maddenin (4) numaralı fıkrasına göre bir suçun temel şekline nazaran daha ağır veya daha az cezayı gerektiren birden fazla nitelikli hâllerin gerçekleşmesi durumunda temel cezada önce artırma, sonra indirim yapılacaktır. (5) numaralı fıkra uyarınca söz konusu fıkralara göre tespit edilecek ceza üzerinden sırasıyla teşebbüs, iştirak, zincirleme suç, haksız tahrik, yaş küçüklüğü, akıl hastalığı ve cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebeplere ilişkin hükümler ile takdiri indirim nedenleri uygulanarak sonuç ceza belirlenecektir.

7. (1) numaralı fıkroda temel cezanın belirlenmesinde gözönünde tutulacak ölçütler suçun işleniş biçimi, suçun işlenmesinde kullanılan araçlar, suçun işlendiği zaman ve yer, suçun konusunun önem ve değeri, meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığı, failin kast veya taksire

dayalı kusurunun ağırlığı ile failin güttüğü amaç ve saik olarak düzenlenmiştir. (3) numaralı fıkra göre (1) numaralı fıkra da belirtilen hususların suçun unsuru oluşturduğu hâllerde bunlar, temel cezanın belirlenmesinde ayrıca gözönünde bulundurulmayacaktır.

8. Temel cezanın belirlenmesinden farklı olarak tespit edilen cezanın -cezanın amaçları da gözetilerek- failin kişiliğine uydurulması cezanın bireyselleştirilmesidir. Cezanın bireyselleştirilmesi; yasama, yargılama ve idari (infaz aşamasında) olmak üzere üç farklı aşamada gerçekleşmektedir. Anılan Kanun'un 62. maddesi uyarınca hâkim tarafından uygulanan takdiri indirim, 50. maddeye göre cezanın seçenek yaptırımlara çevrilmesi, 51. madde uyarınca cezanın ertelenmesi cezanın yargılama aşamasında bireyselleştirilmesine örnek olarak gösterilebilir (AYM, E.2023/106, K.2023/205, 30/11/2023, § 9).

B. Anlam ve Kapsam

9. 5237 sayılı Kanun'un 52. maddesinin (1) numaralı fıkrasında adli para cezası, kanunda yazılı usule göre belirlenen tam gün sayısının, bir gün karşılığı olarak takdir edilen miktar ile çarpılması suretiyle hesaplanan meblağın hükümlü tarafından devlet hazinesine ödenmesi şeklinde tanımlanmıştır. Bu yönüyle adli para cezasının belirlenmesinde gün para cezası sistemi kabul edilmiştir.

10. Gün para ceza sisteminde önce suçun niteliği, failin kusuru ve meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığı dikkate alınarak gün sayısı belirlenir. Daha sonra failin ekonomik durumu ve diğer şahsi halleri gözönünde bulundurularak belirlenen günlük miktar tespit edilen gün sayısı ile çarpılmak suretiyle ödenmesi gereken para cezası miktarına ulaşılır.

11. Kanun koyucu genel itibarıyla adli para cezası öngörülen her suç tipinde tıpkı hapis cezalarında olduğu gibi gün olarak belli ceza aralıkları belirlemiştir. Adli para cezasının öngörüldüğü ancak herhangi bir alt ve üst sınırın belirlenmediği suç tipleri de bulunmaktadır. Bu durumda anılan fıkra uyarınca altı sınırı beş gün, üst sınırı ise yedi yüz otuz gün olmak üzere bu aralıkta adli para cezası belirlenmektedir.

12. Bunun yanı sıra adli para cezasının seçimlik olarak öngörüldüğü suçlarda kanun koyucunun adli para cezasına ilişkin alt ve üst veya her ikisi için bir belirlemede bulunmaması durumunda söz konusu Kanun'un 61. maddesinin (9) numaralı fıkrası uyarınca suçta öngörülen adli para cezasının gün biriminin alt sınırı, o suç tanımındaki hapis cezasının alt sınırından az, üst sınırı da hapis cezasının üst sınırından fazla olamamaktadır.

13. Hâkim tarafından gün olarak takdir edilen adli para cezasının bir gün karşılığının parasal olarak belirlenmesi ise 52. maddenin (2) numaralı fıkrasında düzenlenmiştir. Buna göre en az yirmi ve en fazla yüz Türk lirası olan bir gün karşılığı adli para cezasının miktarı kişinin ekonomik ve diğer şahsi halleri gözönünde bulundurularak takdir edilir. Anılan fıkra da yer alan “*En az yirmi ve en fazla yüz Türk Lirası...*” ibaresi itiraz konusu kuralı oluşturmaktadır.

14. Kural, başvuru tarihinden sonra yürürlüğe giren 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun'un 9. maddesiyle “*En az yüz ve en fazla beşyüz Türk Lirası...*” şeklinde değiştirilmiştir.

C. İtirazın Gerekçesi

15. Başvuru kararında özetle; itiraz konusu kuralda adli para cezasının bir gün karşılığı olarak belirlenebilecek miktar aralığının öngörüldüğü, söz konusu miktarların düzenlendiği tarih ile günümüz koşulları arasında büyük değer kaybına uğradığı, bu nedenle adli para cezalarının günümüzde toplumun refah ve huzurunu sağlayamadığı gibi caydırıcılıktan da uzak olduğu, bu durumun suç mağdurlarının adaleti bulma, hakkı olanı elde etme ve haksızlığı giderme uğraşını

sonuçsuz bıraktığı, kişilerin maddi ve manevi varlıklarını koruma ve geliştirme hakkına yönelik eylemlere karşı caydırıcı nitelik taşımadığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 5., 13., 17. ve 36. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Ç. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

16. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 38. maddesi yönünden de incelenmiştir.

17. İtiraz konusu kural, başvuru tarihinden sonra yürürlüğe giren 7499 sayılı Kanun'un 9. maddesiyle değiştirilmiş ise de kuralın ceza miktarı itibarıyla lehe olması nedeniyle bakılmakta olan davada uygulanacak kural niteliğini devam ettirdiği gözetildiğinde anayasal denetime konu edilmesine engel bir durumun bulunmadığı anlaşılmıştır.

18. Anayasa'nın 38. maddesinin birinci fıkrasında *“Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılmaz; kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez.”* denilerek suçun kanuniliği; üçüncü fıkrasında da *“Ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri ancak kanunla konulur.”* denilmek suretiyle *cezanın kanuniliği* ilkesi güvence altına alınmıştır.

19. Suçta ve cezada kanunilik ilkesi Anayasa'nın 13. maddesinde ifade edilen temel hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlanabileceğine ilişkin kuralın suç ve cezalar yönünden özel düzenlemesi olarak değerlendirilebilir. Suçta ve cezada kanunilik ilkesi, cezalandırmanın temel haklara etkisinden kaynaklanan özel önemi nedeniyle zaman içinde bir ceza hukuku kavramı olarak alt ilkeler de içerecek şekilde gelişmiştir (AYM, E.2019/9, K.2019/27, 11/4/2019, § 15).

20. Anayasa'nın anılan maddesinde yer alan *suçta ve cezada kanunilik* ilkesi uyarınca hangi fiillerin yasaklandığının ve bu yasak fiillere verilecek cezaların hiçbir kuşkuyla yer bırakmayacak açıklıkta, anlaşılır ve sınırları belirli olacak biçimde kanunda gösterilmesi gerekmektedir. Kişilerin yasak fiilleri önceden bilmeleri düşüncesine dayanan bu ilkeyle temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması amaçlanmıştır.

21. Adli para cezası belirlenirken bir gün karşılığı olarak uygulanabilecek para miktarlarının alt ve üst sınırlarını belirleyen kuralın şekli anlamda bir kanun hükmü olduğu ve erişilebilir nitelikte olduğu hususunda bir tereddüt bulunmamaktadır. Ayrıca adli para cezası belirlenirken bir gün karşılığı olarak uygulanabilecek parasal karşılığın alt ve üst sınırlarının açık ve net olarak belirlendiği gözetildiğinde kuralın öngörülebilir olduğu ve kanunilik şartını taşıdığı anlaşılmaktadır.

22. Öte yandan Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, hukuki güvenliği sağlayan, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık olan devlettir.

23. Hukuk devletinde suç ve suçlulukla mücadele amacıyla ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirlerine ilişkin düzenlemeler, devletin ceza siyasetinin de bir gereği olarak Anayasa'nın konuya ilişkin hükümleri başta olmak üzere suçların niteliği, işlenme biçimi, içerik ve yoğunluğu, kamu düzenini ihlal derecesi, cezaların caydırıcılığı, ülkenin sosyal, kültürel yapısı, etik değerleri ve ekonomik hayatın ihtiyaçları gözönüne alınarak belirlenir. Kanun koyucu; cezalandırma yetkisini kullanırken toplumda hangi eylemlerin suç sayılacağı, bunun hangi tür ve ölçüdeki ceza yaptırımı ile karşılanacağı, nelerin ağırlaştırıcı veya hafifletici sebep olarak kabul edileceği ve ceza sistemini

tamamlayan müesseselerin nelerden ibaret olacağı hususlarında takdir yetkisine sahiptir (AYM, E.2023/106, K.2023/205, 30/11/2023, § 25). Kanun koyucunun bu konudaki tercih ve takdirinin yerindeliğinin incelenmesi, anayasal denetimin kapsamı dışında kalmaktadır (AYM, E.2019/74, K.2020/29, 12/6/2020, § 14).

24. Bununla birlikte kanun koyucu, takdir yetkisi kapsamındaki düzenlemeleri yaparken hukuk devleti ilkesinin bir gereği olan ölçülülük ilkesiyle bağlıdır. Bu ilke elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. *Elverişlilik* getirilen kuralın ulaşılmak istenen amaç için elverişli olmasını, *gereklilik* getirilen kuralın ulaşılmak istenen amaç bakımından gerekli olmasını, *orantılılık* ise getirilen kural ile ulaşılmak istenen amaç arasında olması gereken ölçüyü ifade etmektedir. Bir kuralda öngörülen düzenleme ile ulaşılmak istenen amaç arasında ölçülülük ilkesi gereğince makul bir dengenin bulunması zorunludur.

25. Kural, işlediği bir suç karşılığında adli para cezasıyla cezalandırılacak failin ekonomik ve diğer şahsi hallerinin gözönünde bulundurularak bir gün karşılığı yirmi ile yüz TL arasında belirlenecek bir miktar para cezasıyla cezalandırılacağını düzenlemektedir. Kuralın öngördüğü bu sistemde adli para cezasının bir gün karşılığı olan parasal değer üst sınırdan belirlenmesi mümkündür. Böylece ceza miktarının caydırıcı bir etkiye sahip olması sağlanabilmektedir.

26. Bunun yanı sıra söz konusu sistemde ekonomik gücü yüksek olan fail aleyhine daha yüksek miktarda, ekonomik gücü düşük olan fail hakkında da daha az miktarda adli para cezası hükmedilerek bu kişiler arasında ceza adaleti açısından adil bir fark oluşturulabilecektir. Bu şekilde her iki fail aynı müeyyidelere maruz kalmayacak, toplumda adalete olan güvenin ve ceza adaletinin sağlanması temin edilmiş olacaktır.

27. Bu itibarla kuralın toplumda adalete olan güvenin ve ceza adaletinin sağlanmasına katkı sunmak amacına yönelik olduğu anlaşılmaktadır. Kural kapsamında adli para cezası için belirlenen alt ve üst sınırın anılan meşru amaca ulaşmak bakımından elverişli olduğu açıktır.

28. Bunun yanında toplumda adalete olan güvenin ve ceza adaletinin sağlanması için suça uygulanacak yaptırımın niteliği ve miktarını belirlemede kanun koyucunun takdir yetkisinin bulunduğu gözetildiğinde kuralda öngörülen miktarların söz konusu amaca ulaşma bakımından gerekli olmadığı da söylenmez.

29. Ölçülülük incelemesinde son olarak kuralda öngörülen miktarlar ile ulaşılmak istenen meşru amaç arasındaki makul dengeyi ifade eden orantılılık ilkesi değerlendirilmelidir. Orantılılık incelemesinde devletin suç işleyen kişilerin kendi aralarında ve suç nedeniyle zarar gören kişiler arasında ceza adaleti yönünden adil bir dengenin sağlanması hususundaki pozitif yükümlülüğünün de dikkate alınması gerekir.

30. Kişinin maddi ve manevi varlığının korunmasını bir hak olarak öngören ve güvence altına alan Anayasa'nın 17. maddesi, devlete pozitif ve negatif yükümlülükler yüklemektedir (AYM, E.2007/78, K.2010/120, 30/12/2010; *Serpil Kerimoğlu ve diğerleri* [2.B.], B. No. 2012/752, 17/9/2013, § 50). Bu yükümlülükler kapsamında devlet, bireyin maddi ve manevi varlığının bir parçası olan fiziksel ve ruhsal bütünlüğe keyfi olarak müdahale etmemek ve üçüncü kişilerin saldırılarını önlemekle yükümlüdür (*Yusuf Burak Çelik* [2.B.], B. No: 2013/2538, 20/11/2014, § 31).

31. Devletin kişinin maddi ve manevi varlığının korunması hakkı kapsamında sahip olduğu pozitif yükümlülüklerin usule ilişkin yönü bulunmaktadır. Söz konusu usul yükümlülüğü çerçevesinde devlet, her türlü fiziksel ve ruhsal saldırı olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili resmî bir soruşturma yürütmek durumundadır. Bu bir sonuç yükümlülüğü olmayıp uygun araçların kullanılması yükümlülüğüdür. Dolayısıyla bu

kapsamda açılmış olan tüm davaların mahkûmiyetle ya da belirli bir ceza kararıyla sonuçlanması zorunluluğu bulunmamaktadır (*Cezmi Demir ve diğeri* [1.B.], B. No: 2013/293, 17/7/2014, §§ 110, 113).

32. Ceza soruşturması yürütülmesinin anayasal olarak zorunlu olduğu ya da kanun koyucunun bir fiili suç olarak öngördüğü hâllerde usul yükümlülüğünün bir unsuru olarak sorumlulara fiilleriyle orantılı cezaların verilmesi ve mağdur açısından da uygun giderimin sağlanması gerekir (bazı farklarla birlikte bkz. *Şenol Gürkan* [1.B.], B. No: 2013/2438, 9/9/2015, § 105). İşlenen suç ile verilen cezalar arasında orantısızlık olması ya da suç konusu fiile hiç ceza verilmemesi durumunda bu tür eylemlerin önlenmesini sağlayabilecek caydırıcı etkinin ortaya konulmaması, böylelikle kişilerin fiziksel ve ruhsal bütünlüklerinin idari olarak ve yasal mevzuat aracılığıyla korunması hususundaki pozitif yükümlülüğün yerine getirilememesi sonucu ortaya çıkabilir (*S.D.* [1.B.], B. No: 2013/3017, 16/12/2015, § 102).

33. Cezasızlık, işlenen bir suçun somut olarak cezasız kalmasını ifade etmektedir. Cezasızlık; fiziksel ve ruhsal saldırı fiillerine yönelik olarak sorumluların adalet önüne çıkarılmaması, işledikleri suçla orantılı bir biçimde cezalandırılmaması veya mahkûm edildikleri cezanın infazının sağlanmaması şeklinde ortaya çıkabilmektedir. İşlenen suç ile verilen cezalar arasında orantısızlık olması ya da hiç ceza verilmemesi durumunda bu tür eylemlerin önlenmesini sağlayabilecek caydırıcı bir etki ortaya koymaktan oldukça uzak kalınmaktadır (AYM, E.2022/120, K.2023/107, 1/6/2023, § 52).

34. Bu bağlamda ceza miktarının orantılılığı, öngörülen miktarlar bağlamında kişilere yüklenen külfetin ağırlığına göre belirlenecektir. Kuralda öngörülen alt ve üst sınırın hâkimin ekonomik durumları farklı olan kişiler arasında farklı miktarlarda adli para cezası uygulayarak cezadaki caydırıcılığın sağlanması açısından aynı suçu işleyen kişiler arasında aşırı külfet oluşturmayacak şekilde adil bir denge kurulmasına imkân tanıdığı anlaşılmaktadır. Ayrıca kuralda öngörülen sınırların mağdur açısından uygun giderim sağlamaya elverişli olduğu, işlenen bir suçun cezasız kalması sonucunu doğurmayacağı belirtilmelidir. Dolayısıyla kuralda adli para cezasının bir gün karşılığı olarak belirlenen parasal değerlerin ceza adaletinin sağlanması amacına ulaşmak bakımından orantılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

35. Bu itibarla kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında öngörülen ve ölçülülük ilkesine aykırı olmayan kuralın hukuk devleti ile suçta ve cezada kanunilik ilkeleriyle çelişen bir yönü bulunmamaktadır.

36. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 2. ve 38. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

Hasan Tahsin GÖKCAN ve Engin YILDIRIM bu görüşe katılmamışlardır.

Kuralın Anayasa'nın 5. ve 17. maddelerine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 2. ve 38. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 5. ve 17. maddeleri yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 13. ve 36. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

IV. HÜKÜM

26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 52. maddesinin (2) numaralı fıkrasında yer alan “*En az yirmi ve en fazla yüz Türk Lirası...*” ibaresinin Anayasa'ya aykırı

Esas Sayısı : 2024/13

Karar Sayısı : 2025/37

olmadığına ve itirazın REDDİNE, Hasan Tahsin GÖKCAN ile Engin YILDIRIM'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA 11/2/2025 tarihinde karar verildi.

Başkan
Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili
Basri BAĞCI

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
İrfan FİDAN

Üye
Kenan YAŞAR

Üye
Muhterem İNCE

Üye
Yılmaz AKÇİL

Üye
Ömer ÇINAR

Üye
Metin KIRATLI

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Bu dosyada incelenen kuralın 7499 sayılı Kanunla değiştirilmeden (parasal değerler artırılmadan) önceki şekliyle anayasal denetimi yapılmıştır. Kuralda Türk Ceza Kanunu'nda düzenlenen adli para cezalarının belirlenmesinde temel alınan gün para cezası sistemine uygun olarak bir gün karşılığı cezanın en az yirmi ve en fazla yüz Türk Lirası olacağı öngörülmektedir. Mahkememiz çoğunluğu tarafından kuralda hakime cezanın bireyselleştirilmesi kapsamında en az miktar ile en üst miktar arasında bir uygulama yapma konusunda takdir yetkisinin verildiği, kuralda öngörülen miktarlar itibarıyla orantılı olmadığına söylenemeyeceği belirtilmiştir. Gerekçede buna ek olarak anayasal olarak devletin koruma yükümlülüğü gereği yaşam ve vücut bütünlüğü hakkının ya da diğer önemli hakların korunmasıyla ilgili suçlara ilişkin düzenlemelerde etkili ve caydırıcı cezaların öngörüldüğü, ceza yaptırımını ile korunmasının anayasal açıdan zorunlu olmayan konularda

ise daha hafif cezaların ve bu arada adli para cezasının öngörülmesinin yasa koyucunun takdir yetkisi kapsamında olduğu, ayrıca Kanunda hapis cezasıyla birlikte adli para cezasının öngörüldüğü hallerde hakimnin adli para cezasının caydırıcılığı sağlayamayacağını öngördüğü hallerde hapis cezasını tercih edebileceği şeklindeki gerekçelerle iptal isteminin reddi gerektiği kararı verilmiştir.

2. Düşüncemize göre iptal isteminin temel gerekçesi, yasal değişiklikten önceki şekliyle kuraldaki para cezalarının, ilgili suç tiplerindeki temel hakları koruyuculuğu yönüyle etkili ve caydırıcı olmadığı iddiasına dayanmaktadır. Şüphesiz anayasal açıdan devletin anayasadaki her türlü temel insan hakkının ceza hukuku yaptırımı ile korunmasının zorunlu olduğu söylenemez. Bir kısım hakların diğer bazı idari veya hukuki tedbir ve yaptırımlar çerçevesinde de korunması söz konusu olabilir. Bu konuda kanun koyucunun takdir yetkisi bulunmaktadır. Kanun koyucu güncel toplumsal ihtiyaçları değerlendirerek bazı temel haklara ilişkin olarak daha yüksek düzeyde ve ceza hukuku yaptırımıyla koruma sağlamayı tercih edebilir. Bu tercih, söz konusu konuda üst derecede bir korumaya ilişkin olarak zorunlu bir toplumsal ihtiyacın doğduğunu göstermektedir. Örneğin yaşam ve vücut bütünlüğünün, cinsel dokunulmazlık hakkının, işkence, eziyet veya insan haysiyetiyle bağdaşmayan muameleye ya da yaptırıma maruz kalmama hakkının etkili ve caydırıcı ceza hukuku yaptırımlarıyla korunması Anayasa'mız uyarınca devletin zorunlu pozitif yükümlülükleri içerisinde yer almaktadır. Buna karşın bir kısım temel hakların korunmasının ceza hukuku alanında korumayı gerektirip gerektirmemesi ise yasa koyucunun takdir yetkisine girmektedir. Bununla birlikte yasa koyucunun bu konudaki takdir yetkisini tesadüflere veya anlık ihtiyaçlara göre değil, o konudaki zorunlu toplumsal ihtiyaca göre belirlemesi gerektiği ifade edilmelidir. Diğer taraftan yasa koyucunun bir konuyu ceza hukuku alanına çektiği durumda ise anayasal bağlamda korunan hukuki değer/hakkın gerektirdiği düzeyde bir koruma sağlamasının da zorunlu olacağı belirtilmelidir.

3. Anayasa'nın 5. maddesinde devletin temel amaç ve görevleri; *"...kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak ... kişilerin temel hak ve hürriyetlerini sınırlayan engelleri kaldırma, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmak"* ifadeleriyle oldukça geniş kapsamlı biçimde gösterilmiştir. Anayasa'nın 12/1. maddesi uyarınca herkes kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir. Anayasa'nın devamında yer alan maddelerde de kişilerin sahip oldukları temel hakları sırasıyla açıklanmış ve kapsamı gösterilmiştir. Yine Anayasa'nın 12/2. maddesi uyarınca temel hak ve hürriyetler kişinin topluma ailesine ve diğer kişilere karşı *ödev ve sorumluluklarını* da ihtiva eder. Başka deyişle anılan kural temel hakların sınırlandırılması bakımından anayasal meşru sınırlama nedenleriyle bağlantı kurulmasına imkan vermektedir. Temel haklara ilişkin anayasal güvenceler karşısında devletin negatif yükümlülüğü müdahale etmeme şeklinde iken, pozitif yükümlülükleri ise bu hakların güncel hayatta gerçekleştirilmesi ve korunması için gereken sosyal, idari, hukuki ve adli düzeni kurmak ve düzenli şekilde işlemlerini sağlamaktır. Öte yandan belirtilen temel haklara karşın devletin toplumun korunması için de bazı pozitif yükümlülükleri bulunmaktadır. Örneğin çevrenin, ormanın, meraların, çocukların, gençliğin korunması, toplumun ve bireylerin güvenliklerinin, sağlıklarının korunması, eğitim ihtiyacının karşılanması, vb. yükümlülükleri bu kapsamda sayılabilir. Belirtilen yükümlülüklerin yerine getirilmesi için kurulacak idari düzenlemeler ve kolluk faaliyetleri dolayısıyla ise bazı temel hakların sınırlandırılması gerekecektir. Örneğin milli güvenliğin veya çevrenin korunması amacıyla düzenleyici kurallar oluşturulması ve yaptırım öngörülmesi halinde bireylerin mülkiyet veya özgürlük ve güvenlik haklarına müdahale edilmesi gerekecektir. Dolayısıyla devletin bu tür pozitif yükümlülükleriyle, temel hakların korunması yönündeki pozitif yükümlülükleri arasında çatışma ortaya çıkmaktadır. Hatta bu çatışma iki temel hakkın korunmasına yönelik olarak devletin pozitif yükümlülükleri kapsamındaki faaliyetleri dolayısıyla da ortaya çıkabilir. Örneğin A kişinin ifade açıklaması nedeniyle B kişinin şeref ve haysiyetinin korunması için yapılacak yargılama faaliyetinde mahkemenin haklar

arasında bir dengeleme/tartım yapması ve bu çatışmayı çözmesi de anayasanın yatay etkisi boyutuyla devlete düşen pozitif yükümlülüğün kapsamına girmektedir.

4. Türk Ceza Kanunu ve diğer özel kanunlarda yaptırım olarak doğrudan veya seçimlik adli para cezası ön görülen çok sayıda suç türü bulunmaktadır. Yine kimi suçlara ilişkin hapis cezalarının adli para cezalarına dönüştürülmesi mümkün bulunmaktadır. Söz gelimi kasten basit yaralama suçunda (dört aydan bir yıla kadar hapse seçenек olarak) adli para cezasının alt sınırı 2.400TL, üst sınırı ise 7.300TL; taksirle yaralama suçunun üç aydan bir yıla kadar hapis cezasına seçenек adli para cezasının alt sınırı 1.800 TL ile 7.300 TL arasında; cinsel taciz suçunda üç aydan 24 aya kadar hapis cezasının seçenек adli para cezası 1.800TL'den 14.400TL'ye kadar; çevreye zararlı atık bırakma suçunun hapis cezası 5 gün, seçenек adli para cezası ise 100 TL ile 500TL'ye kadardır.

5. Öte yandan kuraldaki 20TL ve 100 TL şeklindeki günlük para cezası miktarları 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Ölçülülüğün somutlaştırılması için objektif bir kriter olarak, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihteki asgari ücret miktarı ile bir gün için öngörülen yirmi Türk Lirasını kıyaslayabiliriz. Kuralın yürürlüğe girdiği tarihte asgari ücret aylık miktarı 490 TL'dir. Yine yürürlükten 5 yıl sonra 2010 yılında asgari ücret 760 TL, 2013 yılında 1.025 TL, 2016 yılında 1.647 TL, 2020 yılında 2.943 TL, 2023 yılında ise 11.402, TL olmuştur. Başka deyişle; 2005 yılında bir gün karşılığı 20TL, asgari ücretin yirmidörtte birine karşılık gelmektedir. Yirmi Türk Lirasının asgari ücrete oranı 2013 yılında ellibirde biri, 2016 yılında seksen iki de biri, 2020 yılında yüz kırk yedide biri, 2023 yılında beşyüz yetmişde biri derecesine düşmüştür. Belirtilen para cezası miktarlarının Mart 2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun değişikliğine kadar yürürlükte olduğunu hatırladığımızda söz konusu cezaların devletin bu suç tipleriyle korumayı amaçladığı bireysel ve toplumsal yararların korunması bakımından ne kadar etkili ve caydırıcı olduğu, daha doğrusu açık ve bariz bir şekilde hiçbir caydırıcılığının olmadığı görülebilmektedir. Söz konusu suçlar uygulamada da önemli sayıdadır. Örneğin 104 suç tipinde 2024 yılı için incelenen kuralın uygulanması gereken suç sayısının (seçenек veya hapisle birlikte adli para cezası öngörülen veya hapis cezasının para cezasına çevrilmesi gerektiği için uygulanan örnekler bağlamında) 319.579 olduğu görülmektedir. Bu rakam 2023 yılı için 291.614; 2022 yılı için 297.315; 2021 yılı için 307.318 ve 2020 yılı için 207.054'tür. Sözü edilen rakamlara uzlaştırma kapsamındaki uygulamalar girmemektedir.

6. Ölçülülük denetimi de Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca anayasal denetim alanlarından biridir. Bununla birlikte yerindeliğe ve takdir alanına girme riski nedeniyle anayasal denetimde ölçülülük denetimi yapılması oldukça zordur ve bu nedenle denetim sonucunda iptal kararı verilmesi de istisnaen tercih edilmesi gereken bir alandır. Buna karşın incelediğimiz kuralın uygulandığı suç tipleriyle ilgili değerlendirmelerden adli para cezasının kanun koyucunun ön gördüğü işlevi görmekten açıkça uzaklaştığının görülmesi karşısında kuralın iptalinin zorunlu olduğu değerlendirilmelidir.

7. Adli para cezası ceza hukuku yaptırım türlerinden biridir. Kanunda kimi durumda doğrudan, kimi durumda hapse seçenек olarak, kiminde ise kısa süreli (bir yılı aşmayan) hapis cezasının adli para cezasına çevrilmesi gerektiğinde gün para cezası sistemini düzenleyen bu kuralın uygulanması gerekmektedir. Adli para cezası seçeneği somut olayın özelliklerine ve failin durumuna göre cezanın bireyselleştirilmesinde önemli bir fonksiyona sahiptir. Cezanın bireyselleştirilmesinden maksat, somut olay adaletinde hem olaya uygun ve ölçülü, hem de etkililiği ve caydırıcılığı sağlayacak bir cezanın belirlenmesi için hakime tanınan takdir yetkisinin uygulanmasıdır. Bu açıdan incelenen gün para cezası sistemine ilişkin kuralın önemli bir işlevi bulunmaktadır. Fakat kuralda bir gün için öngörülen para cezası miktarlarının Ceza Kanununun yürürlüğe girdiği 1 Haziran 2005 tarihinden itibaren aradan geçen yaklaşık 20 yıllık sürede paranın alım gücündeki azalmaya bağlı olarak açık ve bariz biçimde etkisiz, yetersiz ve bireyleri suç

işlemekten alıkoymak için caydırıcı olmaktan uzak bir hale geldiği görülmektedir. Bu nedenle kuralın iptal edilmesi gerektiği görüşündeyim.

Başkanvekili

Hasan Tahsin
GÖKCAN

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. 5237 sayılı Kanun'un 105. maddesinde, cinsel taciz suçuna yer verilmiştir. Anılan maddenin (1) numaralı fıkrasında bir kimseyi cinsel amaçlı olarak taciz eden kişi hakkında, mağdurun şikâyeti üzerine, üç aydan iki yıla kadar hapis cezasına veya adlî para cezasına hükmolunacağı düzenlenmiştir Kanun koyucu cinsel taciz suçunun cinsel saldırı ve cinsel istismar suçlarına nazaran daha hafif cinsel davranışları içermesi nedeniyle temel cezayı hapis ve adli para cezası şeklinde seçenekli olarak öngörmüştür.

2. Anayasa Mahkemesi'nin yerleşmiş hukuk devleti tanımına göre; Anayasanın 2. maddesinde yer alan hukuk devleti, eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup, bunu geliştirerek sürdüren, Anayasaya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık, yasaların üstünde yasa koyucunun da uyması gereken temel hukuk ilkeleri ve Anayasanın bulunduğu bilincinde olan devlettir (AYM, E.2001/406, K.2004/20, 17/02/2004).

3. Anayasa'nın 5. maddesinde devletin temel amaç ve görevleri arasında kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmak ve, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmak da sayılmıştır.

4. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğu belirtilmektedir. Kişinin maddi ve manevi varlığının korunmasını bir hak olarak öngören ve güvence altına alan Anayasa'nın söz konusu maddesi, devlete pozitif ve negatif yükümlülükler getirmektedir. Devletin kişinin maddi ve manevi varlığının korunması hakkı kapsamında sahip olduğu pozitif yükümlülüklerin usul boyutu bulunmaktadır.

5. Ceza soruşturması yürütülmesinin anayasal olarak zorunlu olduğu ya da kanun koyucunun bir fiili suç olarak öngördüğü hâllerde usul yükümlülüğünün bir unsuru olarak sorumlulara fiilleriyle orantılı cezaların verilmesi ve mağdur açısından da uygun giderimin sağlanması gerekir. İşlenen suç ile verilen cezalar arasında orantısızlık olması ya da suç konusu fiile hiç ceza verilmemesi durumunda bu tür eylemlerin önlenmesini sağlayabilecek caydırıcı etkinin ortaya konulmaması, böylelikle kişilerin fiziksel ve ruhsal bütünlüklerinin idari ve yasal mevzuat aracılığıyla korunması hususundaki pozitif yükümlülüğün yerine getirilememesi sonucu ortaya çıkabilir (S.D., B. No: 2013/3017, 16/12/2015, § 102).

Esas Sayısı : 2024/13

Karar Sayısı : 2025/37

6. İşlenen suç ile verilen cezalar arasında orantısızlık olması bu tür eylemlerin önlenmesini sağlayabilecek caydırıcı bir etkinin ortaya çıkmasına engel olmaktadır (AYM, E.2022/120, K.2023/107, 1/6/2023, § 52). 5237 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten 2/3/2024 tarihine kadar, adli para cezasının düzenlendiği 52. maddedeki alt ve üst sınır miktarlarında herhangi bir güncelleme yapılmamıştır. Kuralda belirtilen adli para cezasının reel değerinin bu süre zarfında reel değerinin azaldığını dikkate alırsak, söz konusu adli para cezasının etkinliğini ve caydırıcılığını yitirmediği söylenemez. Dolayısıyla, anılan suç için öngörülen adli para cezasının gün ve parasal değer itibarıyla miktarı kanun koyucunun etkili yargısal sistem kurma yükümlülüğü kapsamında kişinin maddi ve manevi varlığının cinsel taciz fiillerine karşı korunması yönünden caydırıcı bir etki yaratmaktan uzak olduğu anlaşılmaktadır.

7. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 2., 5., ve 17. maddelerine aykırı olduğundan çoğunluk kararına katılmadım.

Üye

Engin
YILDIRIM